

Jussi Meuronen
Kuvataiteen maisterin tutkinnon opinnäytteen
kirjallinen osa ja dokumentaatio
Maalustaide
Taideyliopiston Kuvataideakatemia, 2016

**KUVATAIDE-
AKATEMIA**

X TAIDEYLIOPISTO

KUVATAIDEAKATEMIAN LOPPUTYÖNÄYTTELY :

"Tapa, toiminta, järjestelmä, käytäntö, rutiini, askel, eteneminen, vaihe, kehitys, muodostuminen, tehtävä"¹

KUVAN KEVÄT 6.5.-31.5.2015

PROSESSISTA

Teoksiini minulla on voimakas tarve ja vahva halu ottaa yhteiskunnasta, sen tunnelmista ja ilmapiiristä assosiaatioita. Valinnat muodon ja värin suhteen myös resonovat sen hetkisen yhteiskunnan jännitteitä esille.² Toisaalta lainaan muotokieltä modernistisista teoksista. Täpiesin teokset ovat aikanaan olleet taiteellisen työskentelyni ja koko maalaamisen aloittamisen alkusysäys. Olen nähnyt

¹ Nimi koostuu prosessi-sanana synonyymeistä. (www.synonyymit.fi)

² Theodor Adorno *Esteettinen teoria* -teoksessa & Peter Burger *Theory of the Avantgarde* -teoksessa käsittelevät yhteiskunnan vaikutusta taiteeseen ja kuinka taidetta on olennaista tarkastella yhteiskunnallisen ilmapiirin valossa. (Adorno 2006, Burger 1983)

Täpiesin teoksissa ja niiden värimaailmassa toisen maailmansodan jälkeistä maailmaa, erityisesti 1950-60-luvun teokset informalismin syntyäköihin.

Yksityisnäyttelyssäni Galleria Koneessa Hämeenlinnassa keväällä 2014 toteutin ensimmäistä kertaa maalausinstallaation. Olin kyllästynyt perinteiseen maalaukseen ja sen toteutukseen ja voimakkaasti hain jotain toista tapaa esittää taidetta maalauksen keinoin. Franz Ackermannin, Katharina Grossen ja Jukka Korkeilan maalausinstallaatiot ovat osaltaan vaikuttaneet nykyiseen tapaan työkennellä. Halusin lähteä kokeilemaan suoraan tilassa toteutettavaa maalausinstallaatiota.

Galleria Koneen näyttelyssä haastavuus oli siinä, että aikaa toteuttamiseen oli vain 2 vuorokautta. Toisaalta, se myös edesauttoi - jälki oli spontaania ja suoraa. Tarkoituksena olikin jättää vain jälkiä, prosessin tasolla haluaisin pyrkiä enemmänkin siihen suuntaan, että teokset olisivat keskeneräisiä, eivät niinkään viimeisteltyjä, vaan sen hetkisen *jäljen* jättämistä.

JÄLKIÄ NELIÖSTÄ

Idea valkoiseen neliöön syntyi, kun näyttelyn purkuvaiheessa otin maalaukset pois seinältä. Sen seurauksena jäljelle jäi seinään alue; valkoinen neliö, jossa koin olevan jotain todella kiehtovaa. Ajatus jäi kytemään ja idea sai jatkoa Kuvan Kevään teoksessa.

Galleria Kone, 2014

Kuva näyttelyn purkutilanteesta, Galleria Kone, 2014

Aloitin teoksen Kuvan Keväeseen samalla tavalla eli maalaus oli aluksi seinällä ja jatkoin teosta suoraan tilaan kaikkialla sen ympärillä. Lopuksi otin maalauksen pois. Tällä kertaa kuitenkin tietynlainen spontaanisuus jäi puuttumaan, koska prosessi oli suunniteltu. Teos olisi myös mielestäni toiminut paremmin, jos samassa tilassa olisi ollut useampia teoksiani. Nyt yksittäisenä seinämaalaus jäi mielestäni vaille sellaista vuoropuhelua, josta se olisi hyötynyt.

Kuva työskentelyprosessista, Kuvan kevät, 2015

Koska oli vain yksi teos, yksi seinä, ajoi se minut ylityöstämiseen. Ehkä uskallus puuttui jättää, tai hyväksyä aukinaisuutta, keskeneräisyyttä. Liitin teokseen intiimimpää piirrosjälkeä kollaasein, jolloin tavallaan koko perusidea muuttui, kun vertaan sitä Galleria Koneen purkutilanteeseen. Spontaanius puuttui, nyt aloinkin työstämään yksittäistä speaktaakkelia, joka söi alkuperäistä ideaa. Tein erillisiä piirroksia (Piirros 1 ja 2), sekin rikkoi spontaaniuden ajatusta jäljen jättämisestä. Piirsin kotona, eri ajassa, eri tilassa, liittäen niitä kollaaseina teokseen. Tila- ja paikkasidonnaisuus siten ikään kuin murtui.

Piirros 1

Piirros 2

Riittävien työskentelytilojen puute, käytännössä, oli myös yksi syy, miksi maalausinstallaatio oli ainut vaihtoehto toteuttaa suurempi muotoinen teos. Tässä mielessä teos kommentoi taiteilijoiden asemaa yhteiskunnassa, työtilojen puutetta ja niukkuutta.

Paikkasidonnaisessa maalauksessa valmis teos ei ole olemassa, sen työstäminen jatkaa olemista välitilassa laajentuen ja supistuen eri muotoihin sekä paikkoihin aina niiden rajoitteiden mukaan, mitkä kulloisetkin tilalliset ja ajalliset mahdollisuudet ovat. Ei alistuen näihin rajoituksiin, vaan enemmänkin kommentoiden näitä reunaehtoja, joita työskentelylle annetaan. Ajattelen, että kyse on maalauksen ehtymättömästä sopeutuvuudesta, unohtamatta sen kykyä välittää inhimillisen hauraan - voimakasta sanomaa. Perinteisessä maalauksessa riippuvuussuhde tulee historiasta, perinteestä. Paikkasidonnaisessa maalauksessa teos on vahvemmin kytköksessä, riippuvainen nykyhetkestä.

Suoraan tilaan tekeminen on luonteeltaan performatiivista, aktia ympäristön kanssa. Työhuoneella maalaaminen on enemmän emootioiden suodattamaa mielikuvaa ympäristöstä, jossa maalari on sen maailmankaikkeuden keskipiste. Suoraan tilassa tekeminen voi positiivisessa mielessä ajateltuna ravistaa tekijänsä olemusta, ehkä puhdistaa pois pahimmat päätökset, rikkoen rutiinit antaen tilaa spontaaneille havainnoille, tai tähän ainakin haluan itse pyrkiä. Pitäisi voida kuin *unohtaa* kaikki opittu teknisyys, ja vain vapautua tilaan ja antaa sen "neuvoa" minkälaista jälkeä tulee tehdä.

Teos Kuvan Keväässä ei ollut valmis teos vaan olemukseltaan väliaikainen. Jälki sen hetkisestä olotilasta, prosessin yksi juonne. Siihen nähden tekemistä olisi voinut pelkistää elementeiltään roimasti. En ollut tarpeeksi rohkea ja varma jättääkseni pois näitä kuva-aineiksia. Varmistelinko jonkinlaista hyväksyntää lisäämällä esittävämpiä elementtejä joukkoon. Toisaalta kaikkea tuota voi lähestyä katsomalla teosta vaan esteettisesti, välittämättä paljoakaan prosessista tai tilasta. Voi ehkä ajatella ja kokea tuon Kuvan Kevään teokseni eräänlaisena välitilana ja esittävän ja figuratiivisen kamppailuna, suuren että pienen jäljen ristiriitana.

Teos tehdään ja esitetään. Sen jälkeen se häviää. Korostuu ajatus tekemisestä, ei niinkään valmiiksi saattamisesta. Tulevaisuudessa näyttelyn voisi toteuttaa performatiivisena, avajaiset vasta silloin, kun näyttelyaika päättyy, kun teos on valmis.

VALKOINEN NELIÖ

"I'm interested only in expressing basic human emotions—tragedy, ecstasy, doom. If you . . . are moved only by . . . color relationships, then you miss the point." - Mark Rothko.³

Neliö metaforana tyhjyydelle, masennukselle, näköalattomuudelle. Jälkikäteen ajateltuna neliö kuvasti sen hetkistä henkistä tilaani ja näkemystäni maalaamisesta. Olin turhautunut. Paradoksaalisesti maalaus siirtyi seinälle, elämä oli neliön ympärillä. Itse olin kuin sen valkoisessa tyhjyydessä, enkä näe muuta kuin sen. Prosessin aikana kuitenkin tiedostamatta maalasin *elämän seinälle*, siis kuitenkin näin myös itseni ulkopuolelle. Katsoin lopulta asioita laajemmasta perspektiivistä. Samaan aikaan kävin psykoterapiassa, jossa käsittelin masennustani ja ahdistusta.

Käsitteellisesti neliö kuvasi masennusta ja turhautumista niin itseni kuin maalaamiseen. Se oli ikään kuin henkinen muotokuvani. Teos oli lopulta enemmänkin subjektiivinen, kuin ympäröivää yhteiskuntaa kommentoiva. Ympäröivän yhteiskunnan sijaan keskityinkin alitajuisesti itseni.⁴ Neliön muoto pystynä vie ajatuksen selkeämmin siihen, että kyse on muotokuvasta, ei maisemasta. Jos katsoin teosta pelkästään visuaalisesti, aloin näkemään siinä kuin psykologisen maiseman. Näköalattomuuden metaforan. Keskellä tyhjä valkoinen neliö, ruutu, joka pakottaa katsomaan itseään. Epätoivoinen tyhjiys ja valkoisen pohjan kammo. Neliö on myös ajatus tulevasta, missä toistuvasti on valkoinen pohja täytettävänä. Samaan aikaan kuitenkin ympärillä tapahtuu asioita, meheviä pintoja, reheviä jälkiä elämästä. Miten elää hetkessä ja kohdata tunteet pakenematta valkoiseen neliöön, tyhjään

³ Jacob Baal-Teshuva (2003, 51&57)

⁴ Wassily Kandinskyn ajatus taiteen sisällöstä jossain määrin liittyy käymääni prosessiin: *"Kun uskonto, tie ja moraalit horjuvat...kun ulkoiset tuet uhkaavat sortua, silloin ihmisen katse siirtyy ulkomaailmasta kohti häntä itseään."* (Kandisky 1981, 41)

näköalattomuuteen. Toisaalta neliön voisi nähdä myös ajatuksena siitä, kuinka voida suhtautua tulevaisuuteen ilman ennakoivia mielikuvia, menemällä tilanteisiin mieli tyhjänä ja avoimena, keskittyä hetkeen. Tämä on terapian aikaansaannosta, nähdä neliö positiivisena metaforana.

MUISTIKUVA JA ESTETIIKKA

Paikkasidonnainen teos häviää, jäljelle jää vain muistikuva. On mielenkiintoista, miten muisti muokkaa teosta, jota ei ole enää olemassa. Jäljelle jää kuvat, tallenteet. Hannu Salama on joskus lausunut: *”Sitä mukaan kuin asiat vanhenevat ne muuttuvat yksinomaan mielikuvituksen hallittaviksi.”*⁵ Tilanteeseen ei voi enää palata, on vain viite valokuvassa.

Maalauksieni kieli on muokkaantunut valokuvan myötä. Pyrkimys esteettiseen jälkeen, jota valokuva maalauksesta tuottaa, tiedostamatta. Maalauskieli pelkistyy kontrastiseksi ja teräväksi valokuvassa, ja nykypäivänä usein tarkastelemme maalauksia valokuvattuina. Tämä on vaikuttanut omaan maalauksen estetiikkaan vahvasti, tehden niistä graafisia ja teräviä, ehkä jopa kylmiäkin.

Mindfulness, 2016

Viimeaikaisissa teoksissani, vuonna 2016, olen lisännyt väripigmenttitulosteita teoksiini. Ratkaisen valokuvalla sisällöllisen dilemman. Otan valokuvia liikkuvasta kuvasta tietokoneen ruudulta. Valokuvasta on tullut osa teosta, ei vain teoksen

⁵ Lainaus teoksen *Jeppis* etusivulla, Tommi Liimatta (2014)

tallentamisen muoto. Valokuvat otan kiinnostavista Internetistä löytämistäni kuva-aiheista, joiden ympärille rakennan maalausta. Pysin sekoittamaan kuvan ja maalatun jäljen lopullisessa teoksessa. Valitsen kuvia niiden herättämien tunteiden pohjalta, esimerkiksi väkivaltakuvasto. (ks. teoskuva s. 7) Olen lähtenyt testaamaan tätä uutta tapaa työskennellä, olen taas uuden prosessin alussa.

YKSITYISNÄYTTELY: ” Näkymiä ja olotiloja”

GALLERIA KATARIINA 13.5.-31.5.2015

Katariinan näyttelyssä minulla oli esillä maalauksia, joita olin syksyn ja kevään aikana tehnyt. Lähtökohtana oli laittaa jokaiselle seinälle yksi kookas maalaus. Mitään sen suurempaa etukäteen mietittyä suunnitelmaa minulla ei ollut. Kaikissa teoksissa ollaan jonkinlaisessa välitilassa, epävarmuuden ja varmuuden, esittävän ja abstraktin.

Teoksissa on kamppailua kontrolloidun jäljen ja ekspressiivisen jäljen kanssa. Spontaanimpi työstön jälki on vaikea jättää siihen, on rajattava se tussilla, tai mustalla pastellilla ikään kuin näyttääkseen, että ei tämä ollut vahinko vaan ihan harkittu ja suunniteltu maalausjälki. Mielestäni tässä juuri on se tietty epävarmuus. Tämänkaltainen työskentely teki maalauksista raskaita, ahdettuja, mikä myös korostui sillä, että ruuvasin MDF-levyille tehdyt maalaukset suoraan seinään kiinni. Maalauksen ja seinän väliin ei jäänyt yhtään tilaa, mikä olisi keventänyt teosten yleistä tunnelmaa. Toisaalta raskaus oli yksi teosten tavoite. Koska olo oli raskas, se oli saatava maalaten esiin ja näin päästävä eteenpäin seuraaviin aiheisiin.

Näyttelyn teoksissa abstraktisuuden pinnan alla keskenään kamppaili kaksi kuva-aihetta: ihminen ja maisema. Selkeimmin esittävä teoksista oli ***Outoja aikoja***, se on maisema, minulle kuvaus tulevaisuuden herättämästä pelosta ja epävarmuuden tunteesta, teknologiasta, jossa pitää pysyä mukana. Ajatus siitä, että ajat kovenevat ikään kuin jonkun luonnonvoiman sanelemana, eikä ihmisellä ole mitään roolia vaikuttaa olemassaolonsa.

Outoja aikoja, 2015

Hybris, 2015

Teoksessa **Hybris** ⁶ maalauksen pohjalla on abstrakti räjähdys joka suuntaan liikkuvista terävistä kolmiulotteisista kappaleista, jonka päällä on jokin lihallinen kasa. Ehkä se on ihminen, joka on kokemassa persoonansa hajoamisen.⁶ Maalauksen työnimenä kulki pitkään *sika*. Nimi on ivallinen termi ylimielisestä ihmisestä hajoamassa omaan typeryyteensä. Nyt voi puhua jo lähes positiivisesta maalauksesta, koska koen, että tässä tapauksessa muutos on kohti parempaa.

Teos **Tuntematon Tunne** syntyi näyttelyyn viimehetkellä, pakottaen, silti teos oli yksi näyttelyn lempiteoksistani. Teoksessa käytin aikaisemminkin käyttämäni tussilla tehtyä viivajälkeä, joka on toiminut metaforana aiemmissa teoksissani esim. ihmisjoukoille, liikehännälle, ajankululle, kaikkinaiselle liikkeelle. Tässä teoksessa se minulle kuvaa liikettä tunteesta toiseen, totutusta tunteesta uuden ennen kokemattoman vastaanottamiseen, joka laukaisee paniikkikohtauksen ja saa aikaan

⁶ Hybris (m.kreik. ὕβρις, "loukkaus") tarkoittaa nykyaikana liioiteltua itsevarmuutta ja -luottamusta, joka lopulta usein johtaa ansaittuun rangaistukseen. (Wikipedia)

sekoamisen, kuolemanpelon. Ja siitä seuraavan eksistentiaalisen kauhun. Teos on minulle samalla myös avaruudellisen äärettömyyden kuvaus, kuin myös ihmismielen äärettömyyden kuvaus. Tässä kohtaa voin yhtyä saksalaisen filosofin Friedrich Schellingin ajatukseen taideteoksesta: " *Teokset ovat fragmentteja jostain mikä ylittää käsityskyvyn. Jotain mikä on niin suurta, ääretöntä, jotain minkä edessä ihminen tuntee pienuutensa.*" ⁷

Tuntematon tunne, 2015

Kylmässä sodassa on ikään kuin kartta, jossa on merkintöjä nuolilla. Ajatuksena on kuinka tunnekylmästi suunnitellaan sotilaallisia operaatioita. Pylväät ovat shakkinappuloita, teos on kokonaisuutena pelikenttä. Teoksessa on kaksi puolta, vastakohtat, vastapuolet. Taidehistorian valossa teoksen muotokieli viittaa myös kylmän sodan aikaiseen, informalistiseen, maalaustaiteeseen. Myös teoksessa **Outoja aikoja** on viittauksia samaan käsitteistöön.

⁷ Luentomuistiinpanot, Kuvataideakatemia (2015)

Pysy kasassa –teoksessa tukipilarit pitää kasassa ihmistä. Teos on metafora tunteelle ja kasassa pysymisestä, keskellä figuratiivinen pään muoto. ***Ärsykkeen aiheuttama toiminta*** –teos kuvaa työstöä, muotoa ja jäljen jättämistä: maalaus maalauksena, jälki merkinä tekemisestä.

Pysy kasassa, 2015

Kylmää sota, 2015

NÄYTTELYTEKSTI GALLERIA KATARIINA

Maalausjälki tarvitsee dialogisen vastaparin – toisen jäljen, värin, muodon, viivan. Tekemisessä on aina läsnä epävarmuus ja kontrolli: vapautuneempi maalausjälki ja harkitumpi, graafisempi jälki. Tämän varmuuden ja epävarmuuden vuoropuhelusta syntyy kuva, joka on alitajunnasta kumpuavaa näkymää, erilaisten tunteiden kautta nähtyä todellisuutta. Joissakin teoksissa on maisemallisuutta, toiset ovat enemmän koetun olotilan hakemista kuvaksi.

"Merkityksellistä itselleni on maalaamisen ruumiillinen tuntuma ja sen inhimillisyys. Työskentelyni on prosessiluontoista, tekeminen on idean synnyttämistä seuraavaa kuvaa varten. Valmis teos ei ole päämäärä, vaan osa tekemisen jatkuvuutta."

LÄHTEET

Adorno Theodor (2006), *Esteettinen teoria*, Vastapaino Tampere.

Baal-Teshuva Jacob (2009), *Rothko*, Taschen.

Burger Peter (1983) *Theory of the Avant-garde*, University of Minnesota Press, Minneapolis.

Kadinsky Wassily (1981), *Taiteen henkisestä sisällöstä*, Suomen taiteilijaseura Helsinki.

Liimatta Tommi (2014), *Jeppis*, Like Helsinki.

Räsänen Pajari, luento (3.11.2015), luentomuistiinpanot kurssilta *Taidefilosofian perusteet Kantista nykyaikaan*, Kuvataideakatemia, Helsinki.

Synonyymit.fi, <http://www.synonyymit.fi/prosessi>.

Wikipedia, <https://fi.wikipedia.org/wiki/Hybris>.

Yksityiskohta Kuvan Kevään teoksesta, 2015

Yksityiskohta Kuvan kevään teoksesta, 2015

Hybris, 2015
200x180 cm, akryyli mdf-levylle

Outoja aikoja, 2015
160x200 cm, akryyli, tussi mdf-levylle

Tuntematon tunne, 2015
200x180 cm, akryyli, tussi, paperi mdf-levylle